

ACC. N.R M. 466 : 413.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Y8?

703

704

Tjuvarna från Vånga voro en gång i en gård i Kjuge för att bryta sig in. Rosdal och Högberg stodo utanför och höllo hästarna. En tredje av sällsakpet höll på att bryta sig in. Åbon där hade en gång förut av dem blivit bestulen och då han hörde skjutsen stanna utanför om natten, anade han oråd. Han passade därför på i härbärshuset och ställde sig där med en stor "tjuvami" i handen. Då tjuven fått fönstret loss och skulle kravla sig in fick han av bonden ett så våldsamt slag att han tumlade ned igen och blev liggande. Rosdal och Högberg sprungo fram och fingo sig ett par bastanta nyp även de. Men anande att det skulle bli värre om de stannade kvar, fingo de helt plötsligt kamraten med sig och körde med rask fart därifrån. Emellertid hade den medföljande kamraten, som var en torpare uppe från Vånga socken, fått så pass bra, att han valnade aldrig till mera. Hans anhöriga anmälde dagen därpå att han dött, och prästen trodde icke annat än att det skett på naturligt sätt. Följaktligen gick också Kjugebonden alldeles fri.

N. On.

Skriv endast på denne sida!

ACC. N.R M. 466:414.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

404.

705.

706

Rosdal och hans sällskap voro vid något senare tillfälle över i Norje, Blekinge. Under det att de voro sysselsatta att bryta sig in i dennes gård vaknade bonden och satte sig till motvärn. Men honom övermannade de och slogo ihjäl. Rosdal blev emellertid någon tid senare gripen och ställd till ansvar för sina många bedrifter både i Vånga och kringliggande socknar. Han dömdes också till lifstids straffarbete på Långholmen. Där satt han sedan under en tid av 23 år, under det att kamraten Högberg, satt tio år i Malmö, Bägge återkommo sedan till Vånga och dogo där också, uppförande sig på ett både ärligt och anständigt sätt. Rosdal var målare och var flera gånger över på Ifö efter sin hemkomst och målade. Han var duktig i sin profession. Högberg tillverkade blecksaker och en kvinna, med vilken han bodde tillsammans, gick sedan omkring i bygden och sålde dessa. Hon kallades gemenligen "Bläckkäringen", där hon drog fram. Hon hade en ovanligt god språklåda.

N. On.

ACC. N.R M. 466:415

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

405

707

Min far skulle sent en kväll gå från Arkelstorp och hade därvid sin väg genom Vånga alle. Det var just vid den tiden tjuvarna grasserade som värst där. Han mötte dem också på den skogsstig varpå han färdades fram. Han lyckades emellertid komma undan bakom ett träd och dölja sig medan de gingo förbi. Hade han kommit i vägen för dem skulle han helt säkert ha blivit rånad, kanske mördad också, emedan de frågade icke alls efter huru de gingo tillväga.

N. On.

Snapph. 708.

708

Under den tid snapphanarna grasserade på Ifö gömde bönderna allt sitt fläsk på en holm norr om Klacken, kallad Fläskholmen. Under sagda tid hade man oerhörda mängder sådant. Halva ön var bevuxen med stor bokskog och där gingo svinen "på ollon" vintarna omkring. Varje bonde slaktade därför ett stort antal sådana kreatur, som de saltade ned, att sedan efter hand, som man hann med torgföra i Kristianstad. Ännu kan man här och där i gårdarna få se de väldiga saltkar, som man använde sig av.

Tobakserb. Bellman.

Skriv endast på denna sida!

Ifö, den 17/9 21.

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Yob.

709

710

711

Karl XV var en lustigkurre av första ordningen. En gång klagede några hans kammarherrar på maten, påstående att matlagerskan på Bäckaskog icke höll sådan avspisning att det svarade emot deras ställning. Nästa morgen steg han därför tidigt upp och fick herrarna med på en långtur. Man gick över Kjuge mot Gualöf och Trolle-Ljungby. Där ville man nödvändigt hälsa på hos greven, men Kungen förklarade att det fick man göra en annan gång. I stället skulle man gå till Nymö och titta på en kyrka, som stått före syndaflodens. Vid återvändandet därför från voro de förfärligt hungriga. "Då vet jag ingen annan råd än vi få gå in till "Knutehusa-Sissa" och söka få litet till livs," svarade Kungen. Henne känd e han förut och hade många gånger varit inne i hennes stuga. Det voro de också med på. Hon bullade upp en stor spickeskinka på bordet, kalla potatis och filbunkar. "Det var bra serverat, mor Sissa," sa' Kungen. "Det ska hon icke ha olönat." - "Åh, det bli vi nog sams om," menade mor Sissa. När de så hade ätit frågade Kungen vad det kostade: "Det blir tolv skilling per man eller sammanlagt trettisex skilling," svarade Sissa men tillade!

ACC. N.R M. 466 : 417.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

"Ifall Kungen tycker att det är för mycket, kan det bli för tre daler". Det tyckte han naturligtvis icke och smög en tia i hennes hand. Då hon vecklade upp sedeln blev hon emellertid förtörnad: "Nä Gu'", svarade hon, "om ja' tar sådana syndapengar." Och så ville hon lämna sedeln tillbaka. Men Kungen tröstade henne med att ännu var han icke i sämre ställning än att han hade råd att ordentligt betala ett mål mat. Och hon fick behålla sedeln.

"Nu gå vi om Fjälkinge hem", sade han sedan. Och det gjorde de, fortsatte så till Kiaby för att en halv timma senare vara åter hemma på Bäcksakog. "Nu tänker jag maten smakar herrarna", sade Kungen då de anlänt dit. De förstodo "gliringen" och klagade icke heller sedan på kokerskan.

Bellman.

Troll. 711.

Det fanns i forna tider en smed, till hälften människa, till hälften jätte eller troll, vid namn Willand. Han var boende på Ifö Klack och hade där sin smedja. Han kunde tillverka sådana vapen, som ingen annan smed i hela trakten och blev ävenledes en av de allra mäktigaste herrarna i denna del av landet. Konungar

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

407.

712

713

ACC. N.R M. 466:418.

Landskap: Skåne
Härad:
Socken:
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress:
Berättat av:
Född år i

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och furstar kommo till honom att beställa sina vapen och rustningar och han kunde lägga sådan förmåga i dessa senare, att icke något svärdshugg eller spjut på dem bet. Efter denne Villand har häradet namn.

Bellman.

48

714

Orts. 712.

Förr i världen var Ifö förenat med havet. En stor vik av detta gick upp här, och gång efter annan kan man hitta saker, som härleda sig från denna tid. Sålunda hittade jag för en del år sen ett stort ankare, som suttit å ett dåtida fartyg. Bellman.

Do. 713.

Det har förr i världen funnits en lång gång emellan Ifö och Bäckaskog. Man har vid Ifö sett den plats, där man brukat gå ned, samt kunnat följa gången ett stycke. Men nu är den rasad. Bellman.

Källor. 714

715

Det finns en gammal källa här på Ifö, belägen nedanför kyrkan, som kallas Ursulas källa. Om denna berättas, att vid den tid

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R

M. 466 : 419.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

biskop Andreas var boende å Hofgården, fattades man vid en måltid på julafenton vin. Han befallde då en av sina tjänare att gå till Ursulas källa efter vatten i stället. Man blev mycket överraskad då denne senare kom hem och det befanns vara vin i stället för vatten i källan. Två gånger hämtade han vatten på detta sätt, men tredje gång ägde ingen förvandling rum.

För en del år sen råkade i denna källa en ko falla i, så att hon bröt sitt ben och måste nedslaktas. Sedan fyllde bonden densamma med sten. Annars har den förr betraktats med helig vördnad och i gamla dagar kommo en hel del folk både här ifrån Ifö och från fastlandet dit för att offra. Man trodde att dess vatten hade en alldeles särskild läkedomsförmåga, både när det gällde yttre åkommor och inre sjukdomar.

Bellman.

Orts. 715.

Under forna tider regerade en kung här på Ifö vid namn Bratte. Han hade sin borg uppe på en av Klackens i sjön utskjutande udalar och kallades detta efter honom för Brattingsborg. Han begick vid något tillfälle en svår synd och så en dag innan man visste

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

409

716

717

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

710

hur det gick till, brast den klippa, på vilken slottet var beläget, ned i sjön. Under forna tider skall man vid klar väderlek ha kunnat se spirorna av detta slott nere på djupet i bemälta sjö.

Bellman.

718

En del av Näsums åboar, som voro underlydande Trolle-Ljungby herresäte, hade ännu under 1870-talet, då jag vistades där någon tid, sin hemmansdelar oskiftade. Var och en av dem hade därför ett tiotal tegar, blandade om varandra. Man hade emellertid en gammal byordning, varefter man rättade sig, så att det hela icke åstadkom någon särskild villervalla. Först omkring 1880 blevo samma gårdar enskiftade. Nu finns ingen som skulle vilja återgå till de gamla förhållandena.

Bellman.

719

Det hände en gång för en del år sen, att en bonde i Vånga socken fann att hans ladugård under dymmelveckan blivit alldeles förtrollad. Han visste sig därför ingen annan råd än att

ACC. N:o

M. 466:421.

Landskap: Skåne..... Upptecknat av: Pehr Johnsson.....

Härad:..... Adress:.....

Socken:..... Berättat av:.....

Uppteckningsår: 1921..... Född år i

a/
kall till sig en klok gubbe från Örkeneds socken, som under påsk-aftonen under ett par timmars tid arbetade med att slå ned prop-par och dylikt i trösklarna. Vad det var i dessa knutar fick man aldrig veta, men kreaturen blevo emellertid bra. Bellman.

Spöken. 718.

Äldre personer brukade alltid omtnala att i Knislinge fure var det alltid svårt att komma fram. Det var spöken och gastar, och vagnarna blevo ofta så tunga, att hästarna knappast orkade draga dem. En dräng från Bjärlöf, som varit uppåt socknarna att hämta timmar, kom där sent en kväll. Då var det något som hängde efter. Han tog ut betslet från hästen och tittade ett tag genom detta, samt spottade tre gånger. Han fick då se ett benrangel på lasset. Detta måste emellertid lämna detta, men drängen blev sjuk och låg längre. Kantor P. Borgh, Lekaryd, född i Bjärlöf, Färlöfs sn.

Ant. 27/9 21.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

411.

720

ACC. N:o M. 466 : 422.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

412.

721

Kloka. 719.
Det fanns för många herrans år sen en klok, som bodde i det hus i närheten av Stabbarp, där jag är född. Han hade svartkonstbok, som han i allmänhet hade väl inlåst. Men så en dag, då han var borta råkade pojkarna få tag i boken. De började läsa i denna med det resultat, att det kom en hel mängd elände in i stugan så att de måste ge sig ut ur denna. Sedan kom gubben hem och hade han ett svårt arbete med att läsa bort allt detta, vilket tillslut lyckades.

Borgh.

722

Bebyggnelse. 720.
Den äldsta stuga jag någonsin har sett låg i min barndom vid den s.k. Bokelyckan å Hanaskogs område emellan Färlövs och Kvinge socknar, alldeles invid gränsen. Väggarna bestodo av flätat enris, men den var i alla fall byggd som en ryggåsstuga. Det kändes högst egendomligt att komma in i denna gamla boning, som nu för läng sedan är nedriven.

Borgh.

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Y/3.

723

Djur. Varsel. 721.
 De gamla brukade alltid hemma i min hemort säga, att hästar och hundar ha tillfälle att se längre än andra. Och det blev vid ett tillfälle hemma också besannat. Under en längre tid skälde vår hund alldeles förfärligt utanför den plats i huset, där far hade sin säng. En och annan kväll fick man ut att huta åt honom, men det hjälpte icke. Snart var han där åter igen. Det var någon i familjen som sade: "han skäller bestämt ut någon". Och detta blev ävenledes fallet enär far strax därefter avled. Vi ha många gånger sedan tänkt på denna hundens förmåga att känna aningar.

Borgh.

724

Lyktemän. 722.
 Äldre personer i min hemtrakt brukade ofta omtala en lykteman, som sprang emellan Stubbarp och Krutbruket. Det var en lantmätare, som i forna dagar mätat falskt och därför fått detta till straff.

Borgh.

ACC. N:o M. 466:424.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

414.

Skogsrå. 723.

Man talade alltid om att i den stora skog, som gemenligen benämnes Bokelyckan brukade förr i världen ett skogsrå uppehålla sig, eller "skogssnuva" som den hemma kallades. Många voro de, som uppgåvo sig där av henne blivit förvillade. Borgh.

Jakt. 724.

725

De gamla påstodo sig under mörka vinterkvällar höra Odens jakt, eller som de brukade säga, "Noens hunnar" i närheten av Torsebro.

Borgh.

Kloka. 725.

Det var icke ovanligt att under äldre tider kringvandrande gårdfarihandlande helt plötsligt blevo borta utan att man kunde utreda var de tagit vägen. De blevo naturligtvis mördade. Hemma i Färslöfs socken fanns en person, som for omkring i bygderna att försälja tyger och vävnader. Han hade ett betydligt lager och därfor också ofta gott om penningar. Vid ett tillfälle hade han fått "löna hus" i en gård och kom därvid att ligga på en gavel-

726

ACC. N:o M. 466 : 425.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

415.

727

kammare. Det var med en viss båvan han lade sig på kvällen emedan han frukatde att bli anfallen. Ej heller kunde han sova på natten. Under denna hörde han också tassande steg i trappuppgången. Han började emellertid då att läsa en av de trollformler, som han kunde, med påföljd, att den ankommande trampade miste och föll med en väldig duns utför trappan. Sedan blev det tyst. Krämaren bommade bättre till dörren och var beslutad möta alla möjligheter från värdens sida. Men denna fann för gott att hålla sig i stillhet och visade sig icke.

Borgh.

Spöke. 726.

Spökade gjorde det alldeles förfärligt i ett hus i Torsebro för en del år sedan, enligt vad de gamle hemma brukade att förtälja. Orsaken var att brukspersonalen där hade slagit ihjäl en person.

Borgh.

Ortssägner. 727.

728

Det har skett en mängd olyckor vid Torsebro, då krutkvarnar sprungit i luften, och det är svårt uppräkna bara dem, som in-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R M. 466-426.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

416,

träffat sedan jag minns. De flesta ha skett på grund av vårdslös-
het samt därför att personer varit berusade. Vid ett sådant till-
fälle sprängdes också en person i luften och blev han så illa
lemlästad, att man av honom icke fann så stort stycke som en hand.
Man hittade rester i träden och överallt på platsen.

Borgh.

Spöke. 728.

729

Äldre mäniskor talade om under min barndom, att utanför Gringel-
stad skulle ett spöke bruka visa sig, i form av en gråklädd gumma.
Men om man under en månklar kväll såg närmare efter fann man, att
under de grå kläderna fanns endast ett benrangel. Fru Borgh.

Do. 729.

730

Mina föräldrar bodde i Köpinge av Gärds härad, och var det van-
ligt att dessa i likhet med grannarna, under sommartiden brukade
färdas till Kiviks marknad. Det var merendels långa rader med
skjutsar. Och det var behövligt. Ty allmogen under den tiden visste
berätta att man ofta i Maglehems ora såg spöken och diverse dålig-
heter. Gastar hängde efter skjutsarna och mången gång föll det

Landskap: Skåne*Upptecknat av:* Pehr Johnsson*Härad:**Adress:**Socken:**Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921*Född år* iLUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

417

sig svårt att komma fram. Ävenledes trodde man att tjuvar och dåligt folk där brukade uppehålla sig och göra vägen osäker.

Fru Borgh.

Jakt. 730.

En gubbe i Röstånga brukade alltid omtala, att han hörde Odens jakt, men trodde han det var någon sorts änder, som förde detta oväsen.

Fru Borgh.

731

Spöken. 731.

I närheten av Furrestad, där Ifösjön gör en vik, brukar man se något besynnerligt, då man på kvällarna är ute och fiskar. Och tror man att detta härleder sig från en händelse, som inträffade för en del år sen. Ett par storbönder från Vångatrakten hade under midsommarafhtonen varit i Sölvesborg. På återvägen därifrån voro de på Ifö inne på en gård och togo sig ytterligare till bästa. Så skulle de ge sig iväg hemåt. Iföbonden varnade dem härför under påstående att sjön gick alltför hög att ge sig ut på med deras bräckliga lilla båt. Men de voro envisa och sade

732

ACC. N.R M. 466:428

Landskap: Skåne..... Upptecknat av: Pehr Johnsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Y18

733

734

sig vilja hem att fira midsommar. Den ene tillade också övermodigt nog att om det gällde" kunde han simma över hela Ifösjön. Det hade han varit med om en gång förut. Då de kommit mitt emellan norra udden av Klacken samt Furustads land, slog vattnet in i ekan, så att denna fylldes och gick till botten. Med den följde också de båda bönderna. Den ene av dem visade också verkligen att han kunde bestå kraftprovet. Genom otroliga ansträngningar lyckades han verkligen, trots sitt berusade tillstånd, simma i land. Men han var då halvdöd av mattighet. Den andre gick dock med detsamma till botten, och detta på ett förfärligt djup. Tre veckor därefter lyckades man emellertid genom ivriga dragningar att få honom upp. Och det märkliga var att hela hans utseende vittnade om, att han ännu tycktes vara vid liv. Man lade honom på Furustads brygga och försökte valka liv i honom. Detta lyckades visserligen icke. Men det märkliga inträffade dock, att näsan sprang i blod. Och detta visade att han under hela den långa tiden icke varit död.

Nils Nilsson, Oppmanna. 22/9 21.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o M. 466 : 429.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

419

735

När vi gropade ut den i Kviinge socken belägna Källemossen brukade vi på kvällarna, efter det arbetet för dagen var slut gå förbi en å mossen som en ö belägen kulle, kallad Bögeholmen. Under hösten efter det blivit mörka kvällar, blossade det alldeles förfärligt mellan de stora ekarna på denna. Frågade man Ålsåkra torpare angående orsaken till detta svarade de i allmänhet att en gång där en hop snapphunar där blivit upphängda och att detta var orsak till att det alltid där varit så oroligt.

Husar Klen, 70 år. Broby 1/10 21.

Snapph. 733.

Man talade även i Ålsåkra om, att vid den tid sanpphanarna grässerade, var det så förfärligt många som uppehöllo ~~mix~~ sig ute på den då med stor skog bevuxna Källemossen, att man visste sig ingen annan råd angående dess utrotande, än att svenskarna satte vakt runt omkring hela mossen. Sedan antändes denna från alla sidor, så att de snapphunar, som icke blevo innebrända blevo ihjälskjutna ifall de ville ge sig ut.

Klen.

736

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R M. 466:430.

Landskap: Skåne
Härad:
Socken:
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress:
Berättat av:
Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

420.

Lyktemän. 734.

Min bror han tjänade i Broby Klockaregård. En kväll då han varit inne och ätit sin aftonmåltid o kom ut på gården, fick han se ett stort ljus ute vid en gärdesgård. Han skyndade in och talade om det för klockaren, som då var Scharffenberg, vartill denne blott svarade: "Sådant ska' du tiga med pojke. Det är ingen-ting annat än en gammal lantmätare, som är ute och far. Talar du om sådant blir du sjuk." Pojken såg sedan flera gånger samma lykteman fara uppåt Prästaskogen, men han vågade icke mera tala om detta.

Klen.

737

Jakt. 735.

Det hände en gång under min barndom att ett par jägare, far och son, blevo ovänner uppe i Prästamarken. Slutligen gick det så långt att sonen hotade med att skjuta fadern. Men denne var i besittning av sådan klokskap, att han kunde icke få skottet att gå. Bössan bara klickade. Då blev han rädd. "Det hade jag aldrig trott dig om, far, sade han till denne. Och så blevo de åter sams. Fadern tillade nämligen: "hade jag velat skulle du

738

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R M. 466:431.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

421,

legat död nu, utan att jag behövt röra vid dig med min hand, icke lossat ett skott. Det bör du komma ihåg en annan gång." Från den dagen vågade icke sonen uppträda på detta sätt emot fadern, vare sig de voro ute på jakt eller annars.

Klen.

Klokskap. 736.

Den gamle Perstorparn kunde döva krut. Mera än en gång inträffade, då han skulle bevista ett bröllop, att det var skyttar, som försökte skjuta, som under den tiden var allmän sed, men att de kunde icke lossa ett skott. Vid ett tillfälle skjutsade jag dem till ett bröllop i Sandby och då vi kommo ut ur skogen vid Runseröd, kröpo en del skyttar bak en gärdesgård i avsikt att lossa sina skott då vi hunno fram. "Var du icke rädd", sa' husbonden, "de ska' allt slippa att skjuta för oss." Och det fingo de icke heller. Bössorna klickade. Efteråt sade han att det var ingen konst att döva krut. Det kunde vem som helst lära sig, och det var ock en konst, som alla kuskar borde kunna.

Klen.

739

ACC. N:o M. 466:432.

Landskap: Skåne..... Upptecknat av: Pehr Johnsson.....
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

737

740

Under min drängtid var det alltid vanligt, att man högg av potatisblasten på sommaren efter det de hade blommat och ännu stodo gröna. De användes till kreaturen, framför allt korna, som man trodde därigenom gav rikligt med mjölk. De åto dem också med stor begärighet. Nu anses det för en skam att använda sig av dylika utfödringsämnen, men torparna förr brukade icke allénast detta för korna, utan de brukade ävenledes att "repa löv" och kunde därigenom lätt nog föda en ko eller två på försommaren.

Klen.

Seder och bruk. 737.

741

För en femtio år sen varo husmän och torpare glada över att få bruka hälvtanjord på böndernas marker. Man hackade upp avsevärd områden ute i skogarna, samt brände dessa. Sedan satte man potatis bland torvorna och hade bonden att släppa till denna. Torparen utförde arbetet och inhägnade ävenledes området, om detta var behövligt. När så potatisen blev färdig att skördas erhöll bonden hälften och brukaren den andra hälften.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R

M. 466:433.

Landskap: Skåne*Upptecknat av:* Pehr Johnsson*Härad:**Adress:**Socken:**Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921*Född år* iLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

423

742

743

Ett kommande år sådde man råg på samma sätt. Därigenom kunde den fattigare erhålla en betydlig utökning av sitt annars nog så knappt tilltagna matförråd, om än det kostade en hel del arbete och ansträngningar.

Klen.

Tjuvar. 739.

Den bekante mästertjuven Rosdal i Vånga var vid ett tillfälle på en gård i Kiaby, där han ur en loga tog en halv tunna råg. Denna drog han sedan under nattens lopp på en släda uppåt Vånga. Frampå morgonen upphölls han av en bonde, som var på väg uppåt skogsbygden att hämta ved. Han blev av denne bjuden på skjuts, och fick säck och släda med i vagnen. Det var emellertid samma bonde hos vilken rågen tagits. På gamla dar brukade alltid Rosdal skratta åt detta, påstående att Kiabybonden skjutsade hem den råg till hans egen stuga, som han själv fått släppa till.

Nils Nilsson, Kattarp, född i Oppmanna. (ej att förväxla med förut citerade N.Nn. 10/10 21.)

ACC. N.R M. 466:434.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

424

744

745

Tjuvar. 740.

Men ännu värre var det när han lurade länsmannen i Oppmanna. Denne hette vid den tiden Enefelt och var känd för sin storlek och styrka. Under äldre tider fick ingen gärna den sysslan, som icke hade försvarliga kroppskrafter. Enefelt slogs gärna och i ett hörnnavrummet hade han en stor käpp, som han icke försummade att använda mot dem han vågade sig.

Så några dagar före jul var hans dräng sysselsatt med att ut i stojerset röka fläsk. Under det han härmed höll på kom en granne in på kvällningen och bjöd drängen hem på pölsa och brännvin. Man hade slaktat om dagen och hade nu på kvällen "pölsegille"! Trots brådskan med fläsket lät emellertid icke drängen säga sig detta två gånger. Han gick med bonden utan aning om att utanför stojerset gingo ett par personer på spaning. Det var Rosdal och en hans medhjälpare. De hade släda med sig och när drängen gått buro de hela svinet och all hackekorven, som hängde i röken, ut på skjutsen varefter de, med skydd av mörkret, begåvo sig i väg allt vad de kunde. Först på morgonen fick länsmannen reda på vad

ACC. N:o M. 466 : 435.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

b/
som passerat. Han lev alldeles ursinnig och slog den stackars drängen både gul och blå. Men icke hjälpte det. Fläsket var borta. Men efter någon tid lyckades man spåra upp ett par bogar i en rishög uppe i skogen. Detta skedde med tillhjälp av hundar.

N.N.

Tjuvar. 741.

Då länsman Enefelt fick tag i någon av stortjuvarna borta i Vånga brukade han kringprygl dem riktigt ordentligt innan han förde dem till Kristianstad. Men en gång fick han själv en grundlig bastonad av dem, som gjorde att han blev en smula försiktigare. Vid ett tillfälle kom han körande från någon förrättning i Vånga. I en uppförsbacke mötte han där ett par fruntimmer, som frågade honom efter vägen. Han tyckte gärna om sådana och stannade skjutsen med fråga var de skulle hän. De sade detta, men samtidigt ryckte en av dem ned länsmannen varefter de med tvättatorsklar (klappträ) bearbetade honom så grundligt, att han knappt kunde taga sig hem. Och efter denna våldsamma bastonad fick han ligga till sängs en fjorton dagars tid under vilken det

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Y251

746

747

748

ACC. N:o M. 466:436.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

826.

stals alldeles förfärligt i trakten. Det var tjuvarna som på detta sätt klätt ut sig för att bli i tillfälle hämnas. N.N.

Tjuvar. 742.

I min barndom var det förfärligt med tjuvar i Emitslöfs socken, och man fick allt emellanåt gå vakt för att freda hus och hem. Vid ett tillfälle då mina föräldrar och jag besökt kyrkan och begått nattvarden hade de gjort inbrott hemma och stulit ett helt bak bröd, som vi haft nedlagt i en kista. Var detta hamnat fingo vi aldrig veta, men de hade sitt tillhåll i Prästabonna-marken bakom en stor sten samt i Norrgårs mark i Getaberga. De värsta av dessa tjuvar voro de s.k. Glasmästarepojkarna samt Rugga "pågar" i Västraby. På båggedera dessa ställen, som nu äro nedrivna hade de sina tillhåll, men även i en del torp ute i skogarna brukade att taga in. Agda Persson, Emitslöf 12/10 21.

749

ACC. N.R M. 466 : 437.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

427.

750

751

752

Tjuvar. 743.

En av glasmästarepojkarna hade en gång gömt sig i en vid deras hem belägen gård kallad Blåkulla. Han låg där i ett loggolv och Blåkulla-Svennen, som tyckte att det var förfärligt att ha sådant folk i sin gård sökte att där komma åt honom. Men glasmästaren anföll honom så våldsamt i halmen och skar honom med en kniv i ljumsken att han blev fri och Sven fick ligga en längre tid under läkarebehandling. Då var det emellertid Tågaröds-Tuve, som passade på. Han var på jakt en gång uppe i Blåkullens skog då han helt plötsligt stötte på glasmästaren. Denne sprang allt vad han orkade. Tuve ropade på honom att stanna, annars sköt han, men tjuven gnodde i väg allt vidare. Just då han skulle hoppa över en gärdesgård lät Tuve skottet gå, med resultat att glasmästaren träffades i benett och blev liggande. Där blev han också tagen och förd till Broby och därifrån till Kristianstad. I likhet med brodern och "Rugga pågar" fick han flera års straffarbete, varefter hela sällskapet begav sig iväg till Amerika. Sedermera ha de icke varit hemma i Sverige.

Agda Pn.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o M. 466:438.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

728.

Tjuvar. 744.

Vid ett tillfälle stulo tjuvorna i Emitslöf en oxe i Hittarp. Denne ledde de sedan ned i Lunnoms mark och slaktade. Sedan fördelades köttet emellan dem så att man efteråt hittade en del sådant på olika ställen, som man misstänkte vara avdetta till och med på sådana platser, där man minst kunnat tro. Agda Pn.

Tjuvar. 745.

Järnstedt hette en tjuvnalle, som opererade tillsammans med Glasmästarepågarna och de andra. Han ansågs vara en mästertjuv. Slutligen blev denne tagen i ett hus vid Toarp i Hjärsås socken. Han hade krupit in i en bakareugn där och när man gick om huset glömde man icke titta i denna. Man hyste sina misstankar enär det var bommat för med grytor och pannor. Tjuven blev nu utdragen och fick sedan lifstids straffarbete. Agda Pn.

733

Seder och bruk. 746.

Under min barndom brukade alltid mor under hårda och kalla vintrar, att lägga glödande kol å ett pannjärn samt därefter

Skriv endast på denna sida!

734

ACC. N.R

M. 466 : 439.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

429.

sätta ned detta i källaren ovan potatishögen, så att denna nödvändighetsvara icke skulle skadas av frosten. Det visade sig också mycket verksamt, enär aldrig potatisen frös i vår källare.

Agda Pn.

Sjukdom. 747.

Det fanns en gubbe, som hade undantag från vårt ställe kallad "Hemmaren", vilken hade "fontanell". För att hålla sig fri från gikt och reumatism brukade han att ha ett hål i hasen. I detta hål, som alltid hölls öppet, hade han en ärta instoppad. Denna skulle hålla hålet friskt. Sedan virade han näver därömkring och så en linnetrasa omkring detta. "Hemmaren" påstod att sedan han brukat detta hade han alltid varit fri från ovan anförda sjukdomar. Han fortfor också med det anförda botemedlet så länge han levde.

Agda Pn.

755

Djur. 748.

Då en ko kalvade var det merendels brukligt att hon genast efteråt skulle slicka kalven. Därigenom trodde man att hon fortare

756

ACC. N.R M. 466 : 440.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

blev "lätt" (slapp efterbördens). Vidare brukade man att ge henne en skiva bröd och brännvin, vilket allt skulle verka på samma sätt. Efter kalvningen gav man henne vidare varmt vatten att dricka samt sedermera hö, vilket skulle "torra" henne invärtes. Man skulle icke dröja länge efter det hon kalvat förrän man mjölkadé henne. Under den första tiden skedde detta tre à fyra gånger om dagen, men så småningom inskränktes det till en.

Agda Pn.

Djur. 749.

Om en ko efter kalvningen ville "patta" sig (Dia sig) själv hade man ett s.k. "pattaträ", som man krängde om halsen på henne. Detta var försett med långa utskjutande träpinnar, så att det var henne alldeles omöjligt att komma nära spenarna. "Hemmaren" i Emitslöf han hade alltid dessa trän på sina kor dagarna närmast efter det de kalvat. Men vi ha aldrig haft det och aldrig heller behövt vidtaga en sådan anordning.

Agda Pn.

Sjukdom. 749.

För många år sen fanns det en kvinna i Emitslöf gemenligen

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Y30.

757

758

ACC. N.R M. 466 : 441.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

431.

759

kallad Svensanillan (Hennes far hade varit dragon och hette Svensson), som fick för sig, att hon icke kunde äta. Gud hade förbjudit henne, sade hon. Under en tid av nittio dygn levde hon också på vatten och litet socker, som man då och då lyckades smussla i henne. Slutligen dog hon, utan att vare sig präst eller läkare lyckats förmå henne att förtära något.

Agda Pn.

Seder och bruk. 750.

I min barndom var det rätt vanligt att man borrade hål i en björk för att på vårsidan få "björkela" (björklake) För ändamålet börrade man med en navare hål i björken en aln ovan jords, och satte man sedan en tapp i, genom vilken laken rann ned i en nedanför stående spann eller kruka. Detta "björkela" dracks sedan med stor begärighet både av unga och gamla. Man passade merendels på att taga detta av sötlövsbjörkarna emedan det av de hårdas björkarna blev betydligt mera beskt och osmakligt. Agda Pn.

760

Seder och bruk. 751.

Om någon förr drabbades av eldsolycka, som ofta var förhållan-

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Skåne*Upptecknat av:* Pehr Johnsson*Härad:**Adress:**Socken:**Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921*Född år* iLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

432

761

det, var det ganska vanligt att grannarna sedan biträdde denne såväl med inre som yttre bohag. Man ansåg nämligen att något här-dare öde kunde ingen undergå än att drabbas av eldsolycka. "Fat-tigdomen skonar något men elden intet", brukade man säga. Även om branden övergick ett förmöget hem, kunde släktingar och vänner även ledes dit en del bohag.

Agda Pn.

Bröllop. 752.

Plae-Kiltan i Emitslöf hade länge nog gått och väntat på fri-are. Så fick hon antagligen en sådan och så skulle det firas bröllop. En av de värsta skyttarna vid detta var Prästa-Ola-Nissen, en dräng som tjänade i Emitslöf. Han hade lånat en gammal tunna, som han placerat å åkern ett stycke andra sidan gården. Sedan larmade han på det ena skottet efter det andra. Det skrall all-deles förfärligt, precis som om det varit en kanon.

Det var 12 spettkakor på detta bröllop. En av dessa var satt så, att den stod invid fönstret. Detta stod öppet och då man skulle ha tag i kakan hade de utomstående, som kommit dit att "ropa fram bruden", skurit ut den ena halvan. Det var förresten

762

763

ACC. N:o M. 466:443.

Landskap: Skåne
Härad:
Socken:
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson
Adress:
Berätta av:
Född år i

ett förfärligt oväsen vid detta bröllop och man ropade ut bruden
den ena gången efter den andra.

Agda Pn.

Sjukdom. 753.

Om man hade rosen i ett ben eller arm var det ganska vanligt
under äldre tider att man sökte hämma denna genom att lägga "fä-
gödsel på". Denna skulle icke allenast lindra utan ävenledes
driva bort det onda, så att man helt slapp detta. Sedan virade
man en klut om och låg denna på om natten, varefter verken meren-
dels var borta.

Agda Pn.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

753.

Troll. 754.

Mor brukade alltid tala om, att under hennes barndom som för-
flöt under början av 1800-talet, fanns det ett troll eller en
jätte, som hade sitt tillhåll i den stora skog, underlydande
Vanås, som benämnes Hyltan, belägen mellan Svenstorp och Simmatorp
i Hjärsås församling, som benämndes Hyltegubben. Man brukade un-
der vintertid säga att denne "riste sin päls". Då skramlade det
som om man stjälpt ett helt lass klästakar, och kunde man även-
ledes vara övertygad om att det då blev omslag i väderleken.

764

765

ACC. N.R M. 466 : 444

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

434.

766

Bönderna i Simmatorp brukade alltid stå väl med trollen i Hylteskogen. De satte för ändamålet ut ett fat gröt och en fjärding dricka under julaftonen till dessa. Till gengäld skuro de sedan saden åt dem när "skyren" kom och ingen fanns som hade så vacker säd som de, beroende på att den blev skuren just när den skulle skäras.

Understundom hälsade Hyltegubben på trollen i Ljumma. Man hörde hur det susade i luften, då han for dit, och grananrna vajade ända ned mot marken, då han for fram över deras toppar.

Mor hon hade släktingar i Angseröd andra sidan skogen. Understundom skickades hon från sitt hem i Brostugan till dessa, och då blev det merendels mörkt innan hon skulle ge sig hemåt. Men hon talade om hur förfärligt hon sprang och hur rädd hon var då hon hade sin väg genom denna, fruktande att råka ut för trollen.

Agda Pn.

767

Sjukdom. 755.

Hade man fått en bulnad i form av en böld eller dylikt på ett finger skulle man lägga "smörtugga" på denna. Man tuggade en smör-

ACC. NR M. 466 : 445

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

gås mycket fint, helst av grovt och surt rågbröd. Sedan lade man denna på och virade en näsduk om. Detta skulle bidraga till lindrande av verken samt draga till bristning. Allmän var också meningen att det hjälpte.

Agda Pn.

Barn. 756.

Då ett dibarn var oroligt använde man sig av en "tröstenapp" i form av en "södd". I denna lade man in en sockerbit samt vira den sedan en linneklut om och gjordes denna i form av en handtag som barnet kunde hålla i, utan att riskera att få den i halsen. Genom att suga på detta lugnade sig så småningom barnet.

Då ett barn skulle börja äta var det vanligt att man tuggade smörgåsmat och gav det in. Under ett helt års tid höll man på med detta, och det är lätt förstå huru mycket sjukdom, som därmed kunde komma.

Agda Pn.

Jakt. 757.

Det är ingen konst att locka en del djur till sig, särskilt fåglar, Såväl sparvhök som glada kan man locka meddelst en kam

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

755

768

769

ACC. N.R M. 466:446.

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

436

genom vars taggar man kan blåsa de läten, som dessa frambringa. Jag har sett folk vara alldeles utomordentligt skickliga härut innan. Och ävenledes då det gällt att locka tjäder och orre till sig. Och man kan icke förvåna sig över att det finns folk, som ansett en del personer haft med hin att göra, så att de kunnat trolla.

Skogv. Eriksson, Bivaröd. 15/10 21.

Jakt. 758.

Det fanns i min barndom en beryktad jägare, gemenligen kallad "Löparen". Om denne brukade man säga, att han kunde locka varje handa djur till sig och följaktligen kunna skjuta nästan vad som helst. Men denna hans trolldomsförmåga fick sig en gång en vådlig knäck då han skulle skjuta en räv, och i det stället sköt sin egen hund. Från den dagen var det icke många i den trakten, som trodde på Löparens förmåga i detta stycke. Eriksson.

770

Seder och bruk. 759.

771

Farfar brukade under många år tillverka liar och varjehanda dylika redskaper hemma på sin gård i Hasslaröd av Ousby socken.

ACC. N.R M. 466 :447.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Fehr Johnsson.

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

Sedan körde han omkring på skånska slätten att försälja dessa. Under dessa färder var han utsatt för många äventyr och händelser. Men han blev aldrig mera uppskrämd än vid ett tillfälle då han befann sig i ett kyrktorn. Han hade logerat i en bondgård och påföljande dag var bonden envis att visa honom kyrkan. Farfar, som intet ont anade, lät drängen köra i förväg till nästa by. De besågo nu kyrkan in- och utvändigt och kommo så slutligen också upp i tornet. Som de stodo där och solen sken in genom luckorna fick farfar plötsligt se kamraten ha ett svårt tillhygge färdigt att slå till honom med i nacken. Skuggan på väggen gav honom påminnelsen. Följande en ögonblicklig impuls högg farfar tag i det genom luckan hängande repet till klockstapeln och firade sig på detta sätt ned på kyrkogården. Han fick bågge händerna skrapade, men lyckades i alla fall att rädda sitt liv. Annars skulle han säkerligen ha blivit mördad av den ötäcke karl, som följt honom dit.

D Liljenberg. Lund. 16/9 21.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Y37

772

773

ACC. N.R M. 466:448

Landskap: Skåne..... Upptecknat av: Pehr Johnsson.....
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Y38.

774

775

Stamfadern för min släkt var den bekante Hasslaröds-Ture, en framstående bonde i Hasslaröds by av Ousby socken, som levde under början av 1700-talet. Då danskarna hade infallit i Skåne var han körande i Malmö med humle, och råkade han därvid kommandanten, som begärde att få sända en skrivelse med honom till Magnus Stenbock, som då låg med den svenska hären vid Växiö. Ture, som var en orädd man, lovade att forsla dit denna, och stoppades samma brev in i ett hål, som man borrade i vagnsskakeln. Sedan sattes skakeljärnet på och Ture begav sig i väg hemåt. Men när han kommit ett stycke uppåt vägen, ja' tror vid Åkarp, råkade han ut för danska trupper, som undersökte både lass och vagn, samt ävenledes honom själv in på bara skjortan. Men de funno intet och Ture släpptes. Men värre gick det honom då han kom till Gettinge bro. Där råkade han nämligen ut för hela danska huvudhären och här blev han som fånge insatt i befälhavarens tält. Men hur det var med bevakningen vet jag icke, Ture lyckades under nattens lopp komma ut i det fria, fick tag i sin häst och sin vagn och begav sig i väg vidare norrut. Han kom också lyckligt och väl

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 466:449.

Landskap: Skåne. Upptecknat av: Pehr Johnsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

439.

776

hem och ävenledes vidare till Växiö, där han åt greve Stenbock i egen hög person kunde överlämna de viktiga saker, som han medförde. Han blev icke obelönad enär han utlovades av Stenbocken att få åtnjuta skattefrihet på sitt hemman så länge han levde. Men det fick han ändå icke. Generalen blev någon tid senare fången och Kungen uppfyllde aldrig det av Stenbock givna löftet. Men Ture redde sig ändå. Han blev en framstående bonde hemma i sin socken och dennes son blev riksdagsman och ävenledes dennes sonson, min farfars far. Han innehade detta förtroendeuppdrag så länge till shan fick medalj. Min far hette Ture efter den gamle stamfadern och blev med tiden gästgivare i Fjälkinge. En gammal släktsägen vet berätta, att Ture Månsson vid tillfället han besökte Malmö hade en ung släkting med sig från Sibbarp och att denne körde i väg med skjutsen vid det tillfälle då Ture blev satt i arresten i Getinge.

Liljenberg.

Seder och bruk. 761.

777

I min barndom brukade postdiligenserna att fara landsvägen förbi mitt hem vid Kumle bro, Kviinge socken. Och alltid stannade

778

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 466 : 450.

Landskap: Skåne.....
Härad:
Socken:
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Adress:

Berättat av:

Född år i

de till där vid Brohuset, som hemmet kallades, att dricka en mugg öl innan de fortsatte vidare. Brevposten körde alltid mycket fort, men paketposten var icke så god att få i väg med större hastighet. Vagnen var merendels mycket tungt lastad och hästarna fingo anstränga sig till det yttersta. Jag minns särskilt en gång då man i käluppgången körde ned sig andra sidan bron, mellan denna och ett hus som låg åt Kviingehållet. Man fick hämta folk från olika håll för att med stänger lyfta upp hjulen ur den sörjiga gyttjan, och den gången blev skjutsen åtminstone en hel timma försenad.

Måns Andersson, Immeln. 17/10.

Marknad. 762.

När det var marknad i Kristianstad kom det alltid en del folk hem för att i Brohuset söka nattlogi. Det var Ousbybor, lönsingar och smålänningar. Det var blott att breda ut några halmklippor på golvet och så lade man sig i dessa. Dörren var aldrig låst under sådana marknadsnätter, utan man fick komma och gå som man ville. En del körde vidare fram på natten, en del lågo kvar till fyra eller fem på morgonen. Mina föräldrar kände naturligtvis

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

440.

779

780

ACC. N.R M. 466:45.

Landskap: Skåne.....
Härad:
Socken:
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Adress:
Berättat av:
Född år i

en del av dem, men många voro okända. Allt gick dock lugnt och fredligt till och något oväsen dessa färdenärer emellan förekom aldrig.

Måns Andersson.

Bebygelse. 763.

Jag är född i Brohuset som låg invid Kumla i Kviinge socken. Det var ett mycket gammalt hus med ryggåsstuga. Farfar brukade alltid säga att den var två hundra år gammal och att den stått sen Karl tolvtus tid. Från gården kom man in i en förstuga, som var försedd med stengolv; samt därefter in i köket, vilket sammanhängde med stugan. En stor öppen spisel fanns i denna, samt en "plältastång", att hänga kläder på mitt emellan spiseln och stugan. På denna hängdes våta kläder upp till torkning samt varje-handa andra saker. Innanför stugan fanns ett litet kistehus, där vi hade matvaror samt sängkläder och dylika saker förvarade. Över det hela var ett tjockt halmtak, som av ålder var betäckt med mossa och uppgav far att han mindes icke när det blivit täckt.

M. And.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

441.

781

782

Landskap: Skåne*Upptecknat av:* Pehr Johnsson*Härad:**Adress:**Socken:**Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921*Född år* iLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

442

783

784

En natt då jag skulle köra den mer än tre mil långa vägen mellan Tydinge och Kristianstad kom jag ut för en förfärlig snöyra. Jag hade ett tungt lass bräder. Det var nämligen vanligt att bönderna under den tiden åtogo sig att köra sådana till Kristianstad. Kommen på Bjärlöfs mark råkade jag komma miste om vägen och ned i en djup sandgrav. Det var mitt på natten och yrsnön föll omkring mig. Det såg mörkt ut att komma därifrån. Så fick jag plötsligt för mig att spänna hästarna för bakdelen av slädan, och på så sätt lyckades de verkligen åter draga det tunga lasset på vägen. Om ett par timmar kunde jag fortsätta. Men ett förfärligt väder var det och jag fick slita förskräckligt ont, klädd som jag var i ett par tunna linbyxor. Nuvarande människor ha ingen aning om vad äldre personer i sin ungdom många gånger fingo utstå.

Husar Klen, Broby. 17/10 21.

Kloka. 765.

Då jag tjänade i Tydinge till Ekkens slapp räven att där ta' några får. Den gamla gumman där var nämligen i besittning av

ACC. NR M. 466:453.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

YY3

785

Klen.

Sjukdom. 766.

Under min barndom led jag förfärligt av skäver och det såg en tid ut, som om jag icke skulle kunnat övervinna denna svåra barnsjukdom, som då grasserade mycket mera än nu. Slutligen rådde någon mor att låna ett ben på kyrkogården. Hon drog sig för det så länge som möjligt emedan hon hört, att det ofta brukade spöka, där man gjort dylika län, men som jag blev allt sämre tog hon mod till sig och gjorde bemälta län. Efter hemkomsten lade hon benet i vatten och gav mig sedan in av detta att dricka. Och det märkliga var, efter vad mor brukade att tala om, att sedan bättrades jag dag för dag och blev slutligen fullt frisk. Men hon sade också att det var så noga med detta ben, att om hon icke på dag och timma kommit till kyrkogården med detsamma skulle den döde

786

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

själv kommit och avhämtat det.

Klen.

Dödsfall. 767.

När kyrkklockorna ringa tungtär detta liktydigt att det "snart kommer flera efter", eller med andra ord att ett nytt dödsfall inträffar. Om det ringer själaringning för två en vecka kan man vara fullt övertygad om att det tredje kommer efter. Kommer ett lik att stå obegravet över en söndag kommer det snart att bli flera.

Klen.

Kloka. 768.

Det fanns en rik bonde i Broby socken, vilken hade en grebba, som skaffade sig en fästman, vilken bonden icke kunde fördraga. Hon blev emellertid förlovad med en annan, men hur det var blev förlovningen bruten. Fadern blev häröver ytterst uppskakad och visste sig ingen annan råd än gå till en klok. Det fanns en sådan under den tiden här i socknen, nämligen Hara-Anners i Tydinge. Han vände sig till denne och lovade honom ett betydande belopp ifall han ville söka ställa till rätta så att den uppslagna tro-

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

774.

787

788

Landskap: Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson
Härad: *Adress:*
Socken: *Berättat av:*
Uppteckningsår: 1921 *Född år* i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

445.

789

lovningen åter blev verklighet. Han lovade att härutinnan göra sin flit. "Den saken ska' ja snart försöka ställa till rätta," sa' Anners. Och det gjorde han också, ty om ni vill tro det eller icke dröjde det icke en månad förrän trolovningen var återknuten. Ett par månader sedan voro de båda kontrahenterna gifta. Detta är endast ett litet prov på den klokskap varav Anners var i besittning.

Klen.

Seder och bruk. 769.

Då man på kvällarna åt gröt, som ofta under min ungdom förhållandet var, då man antingen hade mjölgröt eller bovetegröt till aftonmål, hörde det till en vanlig ordning att ovanpå denna skulle man taga en bit bröd. Annars sade mor att "grötahästen" kom. Vad det betydde vet jag icke

Ej heller fick man lämna kvar den sista brödbiten man hade i hand utan äta upp denna. Allmänt kallades den "trivsbiten" och trodde de gamla, att om denna kom ut och åts upp av något djur, kom man ickelängre att trivas, utan tog samma djur ens hälsa och matlust till sig.

Klen.

790

ACC. NR M. 466 : 456.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

446,

791
A o 1248

792

793

Skogsbor och slättbor. 770.

Äldre personer brukade ofta att tala om hur dumma slättborna voro. Detta fick man se och erfara då de vinter och vår foro upp till Göinge att hämta virke. Ett sällskap sådana hade sålunda lassat alla stockarna på tväre om vagnen. När de så kommo till en grind kommo de med sina lass icke igenom. De visste ingen annan råd än att vända sig till närmaste gård och rådfråga sig. "Horr ska vi göra", sa' de, "det är ju oss omöjligt komma genom grinden." - "Dä ä väl ingen annan råd," sa' den illmarige göingen " än vi får lassa om." Sedan fingo de göra detta för varje grind de kommo till och bära stockarna genom denna.

Klen.

Jakt. 771.

Det fanns en gammal bonde i Feleberga om vilken man sade att han kunde skjuta vad för något som helst. Blott han gick utanför husknuten och blåste i en pipa kom det vilt till honom, som han utan vidare kunde skjuta ned. Det sades ock om honom, att han kommit i besittning av denna klokskap på så sätt, att då han en

ACC. N.R M. 466 : 457

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

447.

gång begick nattvarden i Emitslöfs kyrka, hade han tagit oblaten ur munnen samt dolt denna tills han kom hem, då han lagt den i bössan och sedan skjutit ut den. Därefter kunde han skjuta vad vilt som helst. Han fick dock använda sig av bemålta bössa emedan det dugde icke med någon annan.

Klen.

Kloka. 772.

På den tiden jag hackade i Hjärsås fanns det en gammal bonde där i trakten, som gick och inbillade sig att han var klok, ehuru jag för min del aldrig trott mycket på detta. En gång sade han till mig: "Prosten han fick ge sig ändå" - "Vad menar du med detta?" frågade jag. - "Jo", svarade han, "prosten fick te slut va' han tålde. Han vållade mig på sin tid mycken förtret, och jag beslöt till sist att ge honom en minnesbeta. Hård och seg var han, men han måste i alla fall knalla sig i väg." Därmed menade han en gammal prost i Hjärsås, som han menade sig med sin klokskap ha tagit av daga.

Klen.

794

ACC. N.R M. 466 : 458

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

448

795

796

797

Klokskap. 773.

Då någon blir mätt för "mosjukan" som ännu för en del är sen var vanligt, skulle man icke tacka, för då hjälpte det icke. "Mosjukan" kallades ävenledes "gula sjukan" och bestod däri, att den som led av den fick dålig matlust samt blev gulblek i ansiktet. I varje by fanns merendels någon kvinna, som "mätte" för denna. Detta tillgick sålunda, att den sjuke skulle stå upprätt på golvet. Sedan hade den kloka att med en gul ullgarnstråd mäta dels från huvudet ned till fotabjellet, därvid läggande tråden in till varje led, dels ock från fingerspets till fingerspets, då patienten hade att sträck ut armarna. Även här hade hon att följa lederna. Avståndet skulle vara lika stort emellan huvudet och fotsulan som emellan fingerspetsarna å de båda utsträckta armarna, om personen var frisk. Fattades det häri konstaterades med samma att sjukdomen fanns. Och så skulle detta avhjälpas genom mätningen. Och härutinnan lyckades man i regel också, förutsatt att denna tillgick på ett rätt sätt. Vid mätningen skulle den sjuke alltid stå på trådändan med vänstra benet. Samma mätning skulle ske tre

ACC. N.R M. 466 : 459.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

449.

798

gånger eller rättare sagt, tre torsdagsmorgnar å rad, före solens
uppgång samt alltid på fastande mage. Sedan skulle den sjuke mel-
lan var gång ha den garntråd varmed han blivit mätt, virad om
sin vänstra has. Han fick icke tappad en icke visa den för andra,
då verkade icke mätningen. Man brukade också, särskilt då det
gällde barn, att hacka någon ända av garnet fint, samt lägga
detta i vatten, att av den sjuke tagas in. Innan mätningen börja-
de, sade en kvinna, boende i Västraby till mig. "Vill du efteråt
ge mig en krona för besväret får du göra det, men tacka får du
icke, ty då är allt ogjort." Jag gjorde som hon bad mig och blev
ävenledes så småningom bra. Och det märkliga var, att då hon
började mäta fattades det nästan en hel tum att armarna voro lika
långa, som den övriga kroppen, men allt efter hand, som mätningen
fortskred blevo de lika långa. Jöns Klemetsson, Slättarp. 18/10 21

Klokskap. 774.

799

För en del år sen hade jag "mosjukan" och blev jag då hänvi-
sad till en gumma i närheten av Stenemölla kallad Brogrens Anna
som man uppgav kunde bota folk för denna. Hon begagnade sig där-

ACC. NR M. 466 : 460.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

YJ-0.

800

vid av en gul linnetråd och en vit ulltråd. Tre gånger mätte hon, två söndagar och en torsdag. Under mellantiden skulle jag vara ytterst försiktig att bära den vita tråden om vänstra benet, virad om hasen, strax nedan knäet. Av det gula garnet gav hon mig in en rätt försvarlig portion i vatten. Jag hade rätt svårt att svälja ned det emedan det var rätt grovt hackat. Men det gick i alla fall. Det var rätt egendomligt, att ifråga om längden mellan fingerspetsarna å båda händerna, och längden från huvudet ned till fötterna skilde det första gången hon mätte, nära ett helt kvarter, vilket bevisar att jag var svårt angripen. Men hon tröstade mig med att det snart skulle gå ihop och bli lika. Det blev det också. Och bra blev jag. Sen dess har jag aldrig heller lidit av denna sjukdom.

Klen.

Snapph. 775.

801

Under snapphanekriget fanns det i Göinge en beryktad snapphane vid namn Sven Björnsson. Han stal ihop en hel förmögenhet och blev så rik att han kunde låta sina söner studera och bli framstående män. Någon samtida spådde att det skulle gå till en

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o M. 466:461.

Landskap: Skåne..... Upptecknat av: Pehr Johnsson
Härad: Adress:
Socken: Berättat av:
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Y51.

802

tid, men de efterkommande skulle om en tid bli lika fattiga som han och hans närmaste voro rika. Och det blevo de också. Jag känner avkomlingarna, och några fattigare människor än de får man söka efter i våra dagar.

Klen.

Snapph. 776.

Under snapphanekriget fanns det en bonde i Feleberga (Emitslöfs sn) som var snapphane eller höll med dem. På så sätt samla-de han sig rikedom. Men denna blev icke långvarig. Och till ringa välsignelse blev den. Alla de, som tillhört denna släkt, har det i senare tid gått dåligt för. Hur man burit sig åt har det varit motgång och otur.

Klen.

Växtlighet. 777.

803

Under år 1868 var det fasligt torrt. Jag var då torpare under Nordanå. Det kom ibland folk till gården, som uppgåvo sig icke på flera dagar ha smakat en brödbit. Men det fanns där och de blevo alltid mättade. Det var också ont om det i vårt hem. Vid ett par tillfällen skaffade väl gårdsägaren hem ett par lass

ACC. NR M. 466 : 469.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

452.

804

från Åhus, men det blev så dyrt att fattigt folk icke kunde lösa det. Vi fingo slakta de kreatur vi hade på torpet. Det var inga priser å dessa. En stor oxe såldes för några kronor. Lyckligtvis fick man in mera spannmål fram på vårsidan, annars är det svårt att veta hur det skulle gått.

Dragon Stjernberg, Nordanå. 19/10 21.

Arbete. 778.

Vid den tid jag blev torpare under Nordanå ägdes denna gård av en herre som hette Kiökmeister. Under sommartiden började vi då arbetet vid 3 a' 4 tiden på morgonen och ändå kommo vi icke tids nog.

Det fanns en torpare boende långt uppe på gården ägor, kallad Lassa-Sven. Denne hade nära en halv mil att gå innan han kom till gården. En morgen strax efter fyra mötte honom Kiökmeister ett stycke från gården. Han skällde alldelens förfärligt på den stackars torparen för det denne sovit över sig. Sven travade på så gott han förmådde men hade patronens käpp i ryggen på sig för vart steg han tog. Det var att hålla på från solens uppgång till

805

ACC. NR M. 466:463.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Fehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

dess nedgång, med litet mellanrum vid måltiderna. Stjernberg.

Arbete. 779.

Den mest oresonlige person i arbetsväg, som jag haft att göra med var patron Kiökmeister på Nordanå. Han icke allenast fordrade mycket av sitt folk utan han slog dem också ifall han icke fick det med dem, som han ville. - Det var därför ett par torpardrängar under gården, vilka länge varit utsatta för hans käpp, som togo sig för att ge honom ordentligt igen. De klädde ut sig till fruntimmer och passade på honom andra sidan Nordanå Bro, en morgon då han och en hans pojke voro på väg till Hätveda. Han fick oerhört med stryk och måste vända om skjutsen att intaga sängen. Han skulle säkerligen icke själv ha känt igen de anfallande om icke pojken, som han hade med sig, gjort detta.: "Pappa, pappa," ropade denne, "det är Lassa-Jons som slår". Det var det också. Denne blev också röjd och blev sedermera straffad med fängelse. Men det fanns ingen av de underlydande utan de tyckte att det var bra gjort,

Stjernberg.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

✓13.

806

807